

Marian BUDZYŃSKI, Krystyna CHMIEL

**Wpływ intensywności eksploatacji 3-letnich koni czystej krwi arabskiej
na ich wyniki w dalszych sezonach wyścigowych**

Влияние интенсивности эксплуатации 3-летних чистокровных арабских лошадей
на их результаты в дальнейших скачковых сезонах

The Influence of Racing Exploitation of 3-year-old Purebred Arabian Horses
upon Their Results in Further Racing Seasons

Od dawna zarówno trenerów, jak hodowców i kibiców wyścigowych nurtował problem: jak wcześnie można rozpoznać przyszłą klasę konia? Czy koń na początku swojej kariery osiągający dobre wyniki rokuje nadzieję, że będzie je miał również w dalszych sezonach użytkowania? Czy też odwrotnie — koń początkowo słaby może z czasem rozwinąć się w miarę treningu? W przypadku koni czystej krwi arabskiej problem nabiera dodatkowego zabarwienia, gdyż wchodzi tu w grę także wczesność dojrzwania. Wprawdzie przyjęto zasadę, że konie arabskie są rasą generalnie później dojrzewającą niż pełna krew angielska (4, 6), lecz w obrębie ich populacji na skutek różnych trendów hodowlanych wyodrębniły się prądy krwi o różnych właściwościach pod tym względem (3). Istnieją też wątpliwości, czy nadmierna eksploatacja, wyrażająca się dużą liczbą startów w pierwszym sezonie, nie wywiera negatywnego wpływu na kondycję koni w latach przyszłych, a co za tym idzie — także na ich wyniki (1). Ma to szczególne znaczenie dla arabów z uwagi na to, że trzylatki tej rasy często nie są jeszcze sformowane (4, 6, 7). Celem niniejszej pracy stało się więc zbadanie, czy i jaki wpływ mają osiągnięte wyniki i liczba startów 3-letnich koni arabskich, a także wczesność ich dojrzwania, na wyniki osiągnięte w dalszych sezonach ich kariery.

MATERIAŁ I METODY

Jako materiał badawczy posłużyła tu stawka koni czystej krwi arabskiej (375 ogierów i 260 klaczy) poddawanych próbom dzielności na polskim torze przez dwa lub więcej sezonów w okresie

wyodrębnionym przez autorów jako III (2), tj. pochodzących z roczników urodzenia 1959–1977. Konie te podzielono na grupy osobników biegających przez co najmniej 2, 3, 4 oraz 5 i więcej sezonów. Podział ten wprowadzono tylko dla ogierów, gdyż bardzo nieliczne były w tym okresie przypadki eksploatacji klaczy przez dłużej niż dwa sezony. Grupy ogierów biegających przez co najmniej dwa i trzy sezony oraz grupę klaczy podzielono na podgrupy osobników wcześniej i późno dojrzewających. Grup dalszych nie dzielono już pod tym względem, lecz traktowano łącznie, gdyż utworzone w ten sposób podgrupy byłyby zbyt mało liczne. Konie mające najwyższy współczynnik powodzenia (Wp) w I sezonie zostały zakwalifikowane jako wcześniej dojrzewające, pozostałe — jako późno dojrzewające (2).

Dla wyodrębnionych grup i podgrup obliczone zostały współczynniki korelacji r (5) między: 1) Wp w I sezonie a Wp kolejno w II, III i dalszych; 2) liczba startów (n) w I sezonie a Wp jak wyżej. Obliczono również średnie współczynniki powodzenia za pierwszy i ostatni sezon dla koni kończących karierę odpowiednio po II, III, IV, V i więcej sezonach. Współczynniki te uszeregowano wg wielkości i zbadano istotność różnic między nimi metodą wielokrotnego testu rozstępu (5).

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Porównując wielkość współczynnika powodzenia osiągniętego przez konia w jego pierwszym sezonie z odpowiednimi wielkościami osiąganymi w latach późniejszych we wszelkich konfiguracjach otrzymano współczynniki korelacji wysokie (r od 0,48 do 0,84) i wysokoistotne (tab. 1). Zarówno u ogierów, jak i u klaczy, zarówno wcześniej jak późno dojrzewających, między I a II, III, IV oraz V i dalszymi sezonami zachodziła wysoka lub bardzo wysoka korelacja. Natomiast między liczbą startów (tj. intensywnością eksploatacji) w I sezonie a wynikami w dalszych, dokonując porównania w układach takich samych jak

Tab. 1. Korelacja między liczbą startów i wynikami I sezonu użytkowania a wynikami w II i dalszych sezonach

Correlation of number of starts and results in the Ist racing season with results in further racing seasons

Grupa koni		Współczynnik korelacji (r) między:							
		liczba startów (n) w I sezonie a Wp w:				Wp w I sezonie a Wp w:			
		II	III	IV	V	II	III	IV	V
Ogierzy	wcześnie dojrzew.	-0,11	—	—	—	0,66 ^A	0,82 ^G	—	—
	późno dojrzew.	0,06	—	—	—	0,74 ^B	0,61 ^H	—	—
	łącznie	-0,05	-0,08	-0,16	0,06	0,52 ^C	0,53 ^I	0,48 ^J	0,68 ^K
Klacz	wcześnie dojrzew.	-0,11	—	—	—	0,70 ^D	—	—	—
	późno dojrzew.	0,07	—	—	—	0,84 ^E	—	—	—
	łącznie	-0,08	—	—	—	0,52 ^F	—	—	—

Współczynniki korelacji oznaczone dużymi literami są wysokoistotne ($P \leq 0,01$).

wyżej, nie stwierdzono występowania w ogóle żadnej korelacji. Otrzymane współczynniki korelacji były małe, czasem nawet ujemne, i żaden z nich nie był statystycznie istotny (tab. 1).

Ponieważ obliczone zostały również średnie Wp na 1 konia startującego przez porównane liczby sezonów, nasunęła się dodatkowa obserwacja. Otóż, biorąc pod uwagę grupy ogierów potraktowane łącznie, startujących kolejno przez co najmniej 2, 3, 4 i 5 sezonów, średnie Wp tych grup w ich I sezonie użytkowania były tym większe, im dłuższą karierę wyścigową miała grupa. Przy tym wielkość współczynnika wzrastała w stopniu istotnym, a między skrajnymi grupami, tj. biegającymi przez co najmniej 2 i co najmniej 5 sezonów — wysokoistotnym (tab. 2). Wynikałoby stąd, że im lepszy był koń jako trzylatek, tym większe miał szanse na dobrą i długą dalszą karierę.

Tab. 2. Średnie wartości współczynnika powodzenia w zależności od długości kariery wyścigowej koni
Average values of coefficients of success according to the length of the horse's racing career

Grupa koni i ich długość użytkowania		Średni Wp w sezonach:				
		I	II	III	IV	V
Ogierzy biegające sezonów:	2	1,30 ^{bC}	1,08	—	—	—
	3	1,42 ^a	—	1,11	—	—
	4	1,56 ^b	—	—	1,00	—
	5	1,63 ^{aC}	—	—	—	1,15
Klacz	2	1,15	0,94	—	—	—

Średnie oznaczone tymi samymi literami różnią się: istotnie — litery małe ($P \leq 0,05$), wysokoistotnie — litery duże ($P \leq 0,01$).

WNIOSKI

1. Istnieje wysoka korelacja między wynikami osiągniętymi w I sezonie użytkowania wyścigowego koni arabskich a wynikami osiąganymi w dalszych sezonach.

2. Korelacja ta zachodzi bez względu na płeć i wczesność dojrzwania koni.

3. Nie zachodzi korelacja między liczbą startów trzylatka a jego wynikami w dalszych sezonach użytkowania.

4. Im więcej sezonów trwała kariera wyścigowa badanych koni, tym wyższy jest średni współczynnik powodzenia przypadający na ich pierwszy sezon.

PIŚMIENNICTWO

1. Budzyński M., Chmiel K., Michałowicz J., Wójtowicz M.: Przyczyny eliminacji koni czystej krwi arabskiej w okresie treningu i eksploatacji wyścigowej. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. IV, Lublin 1986.

2. Budzyński M., Lewik-Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej koni czystej krwi arabskiej. Wydawnictwa AR, Lublin 1988.
3. Lewik K.: O dobrą średnią wartości użytkowej w polskiej hodowli koni arabskich. *Koń Polski*, 2, 11, 1982.
4. Pankiewicz R.: 60 lat wyścigów koni czystej krwi arabskiej. *Koń Polski*, 5, 2, 1986.
5. Ruszczyc Z.: *Metodyka doświadczeń zootechnicznych*. PWRiL, Warszawa 1978.
6. Ziętarski B.: O potrzebie założenia księgi stadnej koni orientalnych i wyścigów. *Jeździec i Hodowca*, 41, 1922.
7. Ziętarski B.: *Pod namiotami Beduinów*. Odbitka, Warszawa 1932.

РЕЗЮМЕ

Исследовали 375 чистокровных арабских жеребцов и 260 таких же кобыл, родившихся в 1959–1977 гг., и используемых на польском ипподроме по крайней мере 2 сезона. Подсчитали коэффициенты корреляции между числом стартов и коэффициентом успеха, достигнутым в I сезоне скачковой карьеры, а коэффициентами успеха, достигаемыми в дальнейших сезонах. Отметим существенно высокие корреляции между результатами 3-летних арабских лошадей и их результатами в дальнейших (вплоть до V) сезонах их карьеры (независимо от их пола и скорости созревания). Зато между числом стартов в I сезоне и результатами в дальнейших никакой корреляции не обнаружили.

SUMMARY

The test embraced 375 purebred Arabian colts and 260 fillies born in the period 1959–1977 and raced at the Polish racecourse for at least 2 seasons. We compared the number of starts and coefficients of success for the first racing season of given horses with their results in further seasons. We found a high correlation between the horse's results in his first racing season and the results in his second through fifth seasons, regardless of the horses' sex and their earliness of maturing. On the other hand, there was no correlation between the number of starts of given horses in their first season and their results in further seasons.